जिल्ला बिकास समिती, बाँकेको

सामाजिक परीक्षण कार्यक्रम

प्रतिबेदन–पत्र

१. पृष्ठभुमि :

१.१. सहजिकरण गर्ने संस्थाको परिचय :-

बागेश्वरी असल शासन क्लब (बास) बिगत १४ बर्ष देखि भ्रष्टाचार बिरुद्ध क्रियाशिल छ । यसले समाज परिबर्तनका लागि बिभिन्न क्रियाकलापहरु संचालन गर्दै आएकोछ । २०५७ मंसिर २४ गते स्थापित यो संस्था देशमा ब्याप्त भ्रष्टाचार, अनियमितता, ढिलासुस्ति, घुसखोरी जस्ता बेथितिका बिरुद्ध ससक्त रुपमा क्रियाशिल रहंदै आएको छ । ६२ जिल्ला शाखा, १०० उपशाखा, २० ईकाई र ४२०० सदस्य भएको यस संस्थाले असल शासन, सामाजिक जवाफदेहिता, सुचनाको हक, अपाँगता अधिकार, युवा नेतृत्व बिकास र संचारका क्षेत्रमा काम गर्दै आईरहेकोछ । यो भ्रष्टाचार बिरुद्धको बिश्वव्यापी सँस्था टि.आई. नेपालसँग आबद्ध सँस्था हो ।

१.२. सामाजिक परीक्षण के हो ? :-

सामाजिक बिकास निर्माणको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाहरु सरोकारवालाहरुप्रति जवाफदेही र पारदर्शी हुनु पर्दछ भन्ने माग बढ्दै गएकोछ । यसै कुरालाई ध्यानमा राखि बिकास आयोजनाहरु सही तरिकाबाट कार्यन्वयन भईरहेका छन् वा छैनन् ? भनेर अनुगमन गर्ने भरपर्दो बिधि सार्वजनिक लेखापरिक्षण (Social Audit) हो । बिकासे संस्थाहरुले सन् १९९० पछि यसलाई उपयोग गर्दै आएका छन् । यसले योजनातर्जुमा, कार्यान्वयन, बजेट बांडफांड लगाएतका बिषयमा छलफल गर्ने उचित अबसर दिन्छ । यो सामाजिक रुपमा लेखाजोखा गर्ने कार्यक्रम हो । सामाजिक बिकासको क्षत्रेमा काम गर्ने सरकारी निकाए तथा गैर सरकारी निकाएले सालेप गर्नु पर्ने प्राबधान भएतापनि कार्यन्वयन हुन सकिरहेको छैन । सार्बजनिक दायित्व निर्बाह गर्नं पर्ने व्यक्ति वा निकायले काम गर्दा अपनाउने प्रकृया, कार्यक्रमको श्रोत परिचालनको नियमितता, कामको प्रभाबकारिता, सान्दर्भिकता तथा कार्यदक्षताका बारेमा सरोकारवाला समक्ष पारदर्शी र जवाफदेही ढँगबाट प्रस्तुत हुने कार्य सालेप हो । सेवाप्रदायक र सरोकारवाला एउटै थलोमा बसेर लेखाजोखा, समिक्षा तथा बिश्लेषण गर्नु सामाजिक लेखा परिक्षण हो ।

१.३. सा.प. किन ? :–

- सार्वजनिक निकायले संचालन गर्ने गतिबिधिका बारेमा सरोकारवालालाई जानकारी दिने संस्कारको बिकास गर्न ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा हुने अनियमिततालाई रोक्न ।
- सरोकारवालाप्रति जवाफदेही र पारदर्शी बनाउन ।
- निर्णय, कार्यन्वयन प्रकृया र आर्थिक प्रशासनमा पारदर्शीताको बिकास गर्न ।
- अनुगमन, मुल्याँकन र समिक्षा गर्ने परिपाटीको बिकास गर्न ।
- श्रोतसाधनको सही ढँगले परिचालन गर्न, गराउन ।
- समुदायको सहभागिता अभिबृद्धि गर्न ।
- अनाबश्यक खर्च नियन्त्रण गरि स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोग गर्न ।
- अउत्पन्न हुन सकने अन्तरद्धन्द कम गर्न ।
- थप नोक्सानी हुनबाट रोक्न ।

१.४. सा.प.को गन्तब्य : –

सरलताबाट जटिलतातर्फ
शुन्यताबाट कोलाहलतर्फ
अन्यौलताबाट स्पष्टतातर्फ
भुत र बर्तमान हुँदै भबिष्यतर्फ
सांघुरोबाट फराककिलोतर्फ
असहभागिताबाट सहभागितातर्फ
डरपोखबाट निडरतातर्फ
नकारात्मकबाट सकारात्मकतर्फ
काल्पनिकताबाट बस्तुपरकतातर्फ
एकांकी सोचाईबाट बहुआयामिकतर्फ
गैरजिम्मेवारीबाट जिम्मेवारी बहनतर्फ
अनिश्चितताबाट निश्चिततातर्फ
असहमतिबाट सहमतितर्फ, र
अनिर्णयबाट निर्णयतर्फ

१.५. कार्यक्रमको पृष्ठभूमि :–

स्थानीय सरकार भनेको गाँउ बिकास समिति, नगरपालिका, जिल्ला विकास समिति लाई बुझिन्छ । राजनितिक तरलता र संक्रमणका कारण हाल सम्म स्थानीय निकायको निर्वाचन हुन सकिरहेको छैन । जनताका अपेक्षा धेरै छन्, राज्यले सम्बोधन गर्न सकिरहेको छैन । स्थानीय निकायले एक आर्थिक बर्षमा सम्पादन गरेका कार्यक्रम र त्यसको सामाजिक उपलब्धि तथा कार्यसम्पादनको लेखाजोखाका लागि बर्षमा

एक पटक सामाजिक परिक्षण गर्नु पर्ने प्रावधान सरकारले अगाडि सारेको छ । नेपाल सरकारले स्थानीय निकाय (आर्थिक प्रशासन) नियमावली, २०६४ को नियम २०१ (१) बमोजिम स्थानीय निकायहरुले एक आर्थीक बर्षमा समग्र सामाजिक जिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको सम्बन्धमा लेखाजोखा गर्ने कार्यलाई ब्यवस्थित गर्न स्थानीय निकाय सामाजिक परीक्षण कार्यबिधि, २०६७ समेत तर्जुमा गरेको छ । जसको प्रमुख उद्धेश्य भनेको स्थानीय निकायको सामाजिक जिम्मेवारी, त्यसलाई पालना गर्न भएको प्रयास तथा कार्य सम्पादनको लेखाजोखा गर्ने प्रक्रियालाई मार्ग दर्शन गर्नु नै हो ।

स्थानीय निकायको सामाजिक परीक्षण गर्दा योजना, नीति, कार्यक्रम, आयोजना कार्यान्वयन र सेवा प्रवाहले आर्थीक तथा सामाजिक विकासमा गरेको समग्र योगदानको लेखाजोखा, बिश्लेषण र मूल्याँकन गरिन्छ । जसले गर्दा सो निकायको पारदर्शिता झल्कनुका साथै कामको प्रभाव समेत बढ्दै जान्छ । यति मात्र नभएर कार्यक्रमको दिगोपना, जनताको भलाई र स्थानीय निकायको सबलिकरणका लागि पनि सामाजिक परिक्षण गर्न आवश्यक छ । सो कार्यक्रममा स्थानीय निकायले प्रचलित ऐन, नियमावली, निर्देशिका र कार्यबिधि अनुसार कार्य गर्न प्रोत्साहन दिईन्छ भने समावेशि र समतामुलक विकासका लागि उपयुक्त नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न र लक्षित वर्गलाई ध्यान दिई सेवा प्रवाह गर्न दायीत्वबोध गराउँछ । यहि प्रक्रियालाई मनन् गर्दै जिल्ला बिकास समिति बाँकेको आ.ब. २०७१/२०७२ को **सामाजिक परीक्षण** सम्पन्न गरिएको छ ।

<u>१.६. जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको परिचय :</u>

जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको कार्यालय

१. स्थानीय निकायको परिचय :

भौगोलिक स्थिति

जिल्ला कूल क्षेत्रफल : २२५८ वर्ग कि.मी.

सिमाना : पूर्व दाङ्ग, पश्चि वर्दिया, उत्तर सल्यान दाङ्ग, दक्षिण भारत

देशको कुल क्षेत्रफलमा जिल्लाको प्रतिशत : १.५३%

आक्षांस : २७°५१‘ देखि २८°२०‘ उत्तरी

देसान्तर : ८१°२९‘ देखि ८२°८‘ पूर्व

उचाई : ७०८. ७५ मीटर

राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन

विकास क्षेत्र	- मध्य पश्चिम
अञ्चल	- भेरी
संसदीय निर्वाचन क्षेत्र	- ४
ईलाका	- १३
गाविस संख्या	- ३३
उपमहानगरपालिका	– १
नगरपालिका	– १

बाँके जिल्लाको नक्शा

शिक्षाको अवस्था :

- कूल साक्षरता प्रतिशत : ६५ प्रतिशत
- महिला साक्षरता : ५९ प्रतिशत
- पुरुष साक्षरता : ७१ प्रतिशत

- प्राथमिक विद्यालय संख्या : २९३
- माध्यामिक विद्यालय संख्या : ८५
- निमाबि : ९५
- उमावि संख्या : ४५
- क्याम्पस संख्या : १३
- बाल बिकास केन्द्र : ५६२
- जम्मा बिद्यालय : ५२४

जनसंख्या विवरण (प्रारम्भिक नतिजा २०६८)

कुल जनसंख्या - ४९१३१३

महिला जनसंख्या - २४७०५८

पुरुष जनसंख्या - २४४२५५

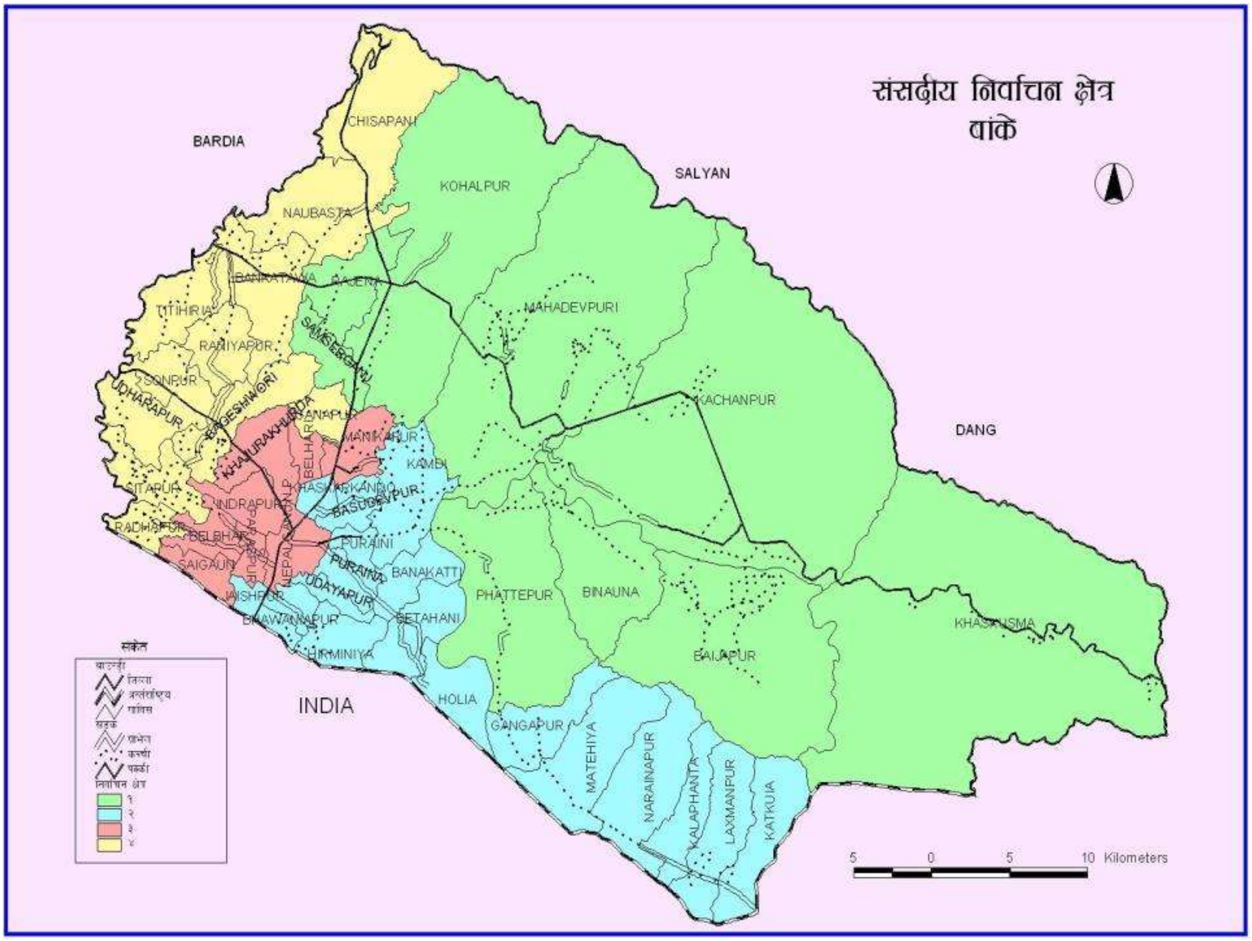

संसदिय बिकास क्षेत्रको नक्शा ।

<u>प्रमुख पर्यटकिय सम्पदाहरु :</u>

- वागेश्वरी मन्दिर, जुँगे महादेव, भुवर भवानी मन्दिर, कम्मरसावावा मन्दिर,

- रानी तलाउ, वाटर पार्क, महेन्द्र पार्क, बघौडा ताल, पुरैना पुरैनी ताल, जोगागाउँ, बेलहरी तलाउ, बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज, हात्तिसार, सिक्टा सिचाई आयोजना

जिल्ला विकास समितिको प्रमुख श्रोतहरु :

- केन्द्रबाट प्राप्त अनुदान, ढुङ्गा, गिटी, वालुवा र मोरङ्ग ठेक्का,
- सामान निकासी कर
- सडक दस्तुर, सिफारिस दस्तुर, हल महसुल
- हाड सिङ्ग, माछा, काठ दाउरा, घाट उत्राही ठेक्का

जिल्ला विकास समितिसंग सम्बन्धित केही जानकारीहरु :

शाखाहरु : योजना शाखा, प्रशासन शाखा, लेखा तथा राजस्व शाखा, सूचना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, आन्तरिक लेखापरिक्षण शाखा, जिन्सी शाखा, प्रयोगशाला, स्थानीय विकास कोष, उर्जा तथा वातावरण इकाई

२. सामाजिक परीक्षणका उद्धेश्यहरु :

- स्थानीय निकायलाई जनताप्रति जवाफदेहि बनाई स्थानीय निकायका सरकारका प्रतिनिधि र सर्वसाधारण नागरिक बिचमा विश्वासको वातावरण सिर्जना गर्ने ।
- जिबिस, बाँकेले प्रदान गर्ने सेवालाई थप पारदर्शी र गुणस्तरिय बनाउने ।
- जिबिस, बाँकेले संचालन गरेका कार्यक्रमहरुको लक्ष्य, उद्धेश्य, बजेट आम्दानी र यसबाट प्राप्त उपलब्धि र खर्चको सरोकारवालाहरुलाई जानकारी गराउने ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा प्राप्त चुनौती, उपलब्धि, सिकाई सार्वजनिक र श्रोत, साधनको सहि उपयोग गर्न पृष्ठपोषण लिने ।
- जिबिस, बाँकेका गतिबिधिहरुको लेखाजोखा तथा मूल्याङ्कन गरि भावि कार्ययोजनाका लागि सुझाब संकलन गर्ने ।
- जिबिस, बाँकेको सामाजिक परिक्षण गर्ने ।
- लक्षित उद्देश्य पूरा भए, नभएको, बजेट सहि रुपमा खर्च भए, नभएको समिक्षा गर्ने ।
- श्रोत, साधनको सहि उपयोग गर्न पृष्ठपोषण लिन ।

३. सामाजिक परीक्षण अध्ययन बिधि :–

✓ सामाजिक परीक्षण समन्वय समिति गठन ।

✓ सन्दर्भ सामाग्री अध्ययन र समिक्षा ।

✓ अन्तवार्ता, स्थलगत अवलोकन र समूहगत छलफल ।

✓ प्रारम्भिक प्रतिबेदन तयारी ।

✓ प्रारम्भिक प्रतिबेदन प्रस्तुती तथा छलफल (समन्वय समितिसंग) ।

✓ सामाजिक परिक्षण

(प्रारम्भिक प्रतिबेदन तयारी तथा प्रस्तुती)

✓ अन्तिम प्रतिबेदन तयारी तथा पेश ।

४. अध्ययनको सिमा :

जिल्ला बिकास समितिद्धारा सञ्चालित बिकास निर्माणका कार्य तथा सामाजिक परिचालनका कार्यहरु ।

४.१. सामाजिक परिक्षण अर्न्तगत गरिने गतिबिधिको बिस्तृतिकरण :–

✓ **सामाजिक परीक्षण समन्वय समिति गठन ।**

जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको सामाजिक परीक्षण गर्नका लागि जिबिस, बाँकेले एक सामाजिक परिक्षण समन्वय समिति गठन गरेको थियो ।

✓ **सन्दर्भ सामाग्री अध्ययन र समिक्षा ।**

सामाजिक परिक्षण कार्यक्रममा प्रस्तुत गरिने प्रतिबेदन तयारीका लागि न जिल्ला बिकास समिति, बाँकेले सञ्चालन गरेका गतिबिधिहरुले पारेको सामाजिक प्रभावको अध्ययनका लागि जिल्ला बिकास समिति, बाँकेले प्रकाशन गरेका बुलेटिन, ब्रुसर, बार्षिक योजना पुस्तक लगाएतका सन्दर्भ सामाग्रि अध्ययन र समिक्षा गरि परीक्षणको काम शुरु गरिएको थियो ।

✓ **अन्तवार्ता, स्थलगत अवलोकन र समूह छलफल ।**

सामाजिक परिक्षण कार्यक्रममा प्रस्तुत गरिने प्रतिबेदन तयारीका लागि जिल्ला बिकास समिति, बाँकेसँग सरोकार राख्ने बिभिन्न सरोकारवालाहरुको अन्तबार्ता लिईएको थियो भने नगरपालिकाले सञ्चालन गरेका योजनाहरुको स्थालगत अवलोकन गरि बिभिन्न समूहहरुसँग समूहगत छलफल समेत गरिएको थियो ।

✓ **प्रारम्भिक प्रतिबेदन तयारी ।**

सामाजिक परिक्षण कार्यक्रममा प्रस्तुत गर्नका लागि सहजकर्ताको समूहले प्रतिबेदन तयार पारेको थियो ।

✓ **प्रतिबेदन प्रस्तुती तथा छलफल (समन्वय समितिसँग) ।**

सामाजिक परिक्षण कार्यक्रममा प्रस्तुत गरिने प्रतिबेदनका बारेमा समन्वय समितिसँग छलफल गरि प्रारम्भिक प्रतिबेदनलाई थप परिमार्जन गरिएको थियो ।

✓ **सामाजिक परीक्षण**

(प्रारम्भिक प्रतिबेदन तयारी तथा प्रस्तुती)

उल्लेखित प्रकृया पूरा गरेपछि सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम आयोजना गरिनेछ, बहुसरोकारवालाहरुको सहभागितामा सम्पन्न सो कार्यक्रममा सहजकर्ताले तयार पारेको प्रारम्भिक प्रतिबेदन सामाजिक परिक्षणमा पेश गरिएको थियो भने सो प्रतिबेदन माथि छलफल गरिएको थियो । छलफलबाट आएका सुझाबहरुलाई समेटि अन्तिम प्रतिबेदन तयार पार्ने काम समेत भएकोछ ।

✓ **अन्तिम प्रतिबेदन तयारी तथा पेश**

यसरी अन्तिम प्रतिबेदन तयार पारि सहजकर्ताको समूहले जिल्ला बिकास समिति, बाँकेलाई प्रतिबेदन बुझाउने काम भएकोछ ।

सुशासन तथा पारदर्शीता :

- प्राबधान बमोजिम बासको सहजिकरणमा जिबिस, बाँकेले यस आ.ब.मा ३ पटक (हरेक चौमासिकमा एक पटक) परसपुर, उढरापुर र महादेवपुरीमा **सार्वजनिक सुनुवाई** सम्पन्न गरेको ।
- **सार्वजनिक परिक्षण** प्राबधान बमोजिम बिभिन्न परियोजनाको सम्पन्न गरिएको, उपभोक्ता समितिद्धारा गरिएको सार्वजनिक परीक्षण बिधि सम्मत नभई कागजि रुपमा मात्र भएको ।
- **सामाजिक परीक्षण** पहिलो चौमासिकमा सम्पन्न भएको ।

सूचना प्रबाह :

- जिबिसको सूचना केन्द्रको स्थापना भई प्रभाबकारी कार्य भईरहेको ।
- आर्थिक तथा प्रगति बारेको सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्ने गरेको ।
- जिबिसको वेवसाईड सञ्चालन भईरहेको ।
- सुचना अधिकारीको व्यवस्था गरिएको ।
- केही गाबिस बाहेक अन्य गाबिसको बेवसाईड सञ्चालनमैं नआएको ।

लक्षित बर्ग उत्थान कार्यक्रम तथा अन्य कार्यक्रम :

- नमुना परिक्षणको रुपमा होलीया, चिसापानी र बेलभार गाविसका ८० बर्ष नाघेका सबै १३२ जेष्ठ नागरिकहरुलाई सम्मान तथा सहयोग सामाग्री वितरण ।
- नागरिक सचेतना केन्द्रका भवनहरु निर्माण
- आयआर्जनका कार्यक्रमहरु
- जनचेतना जगाउने कार्यक्रमहरु

स्थलगत अवलोकनबाट प्राप्त तथ्यहरु :

- नागरिक बडापत्र उचित स्थानमा भएको ।
- गुनासो पेटिकाको प्रयोग नभएको ।

- कार्यालय व्यवस्थापन ।
- कार्यालय प्राँगणको समुचित उपयोग नभएको ।
- आयोजना, परियोजना सूचना बोर्ड परियोजना स्थलमा प्रभावकारी रुपमा राख्ने नगरिएको ।
- सरकारी पोषाखमा सबै कर्मचारीहरु उपस्थित नहुने गरेको ।
- कार्यालयले नागरिक सहायता कक्षलाई प्रभावकारी रुपमा लागु गर्नु पर्ने ।

अभिलेखिकरण, समन्वय :

- जिबिसको अभिलेखिकरण चुस्त, दुरुस्त गर्ने प्रयास भएको ।
- कर्मचारी बिच, समन्वय, सहकार्य भएको ।
- दक्ष जनशक्तिको खाँचो ।
- वेवसाईट अपडेट भईरहेको ।
- बिभिन्न गैससहरुसँग समन्वयमा काम भईरहेको ।
- अन्तराष्ट्रिय गैससहरुसँग समन्वय बढाउने प्रयास भएको ।

अन्तवार्ता र समूहगत छलफलबाट प्राप्त तथ्यहरु :

- सँघ, संस्था बिचको समन्वय प्रभाबकारी भएको ।
- लक्षित बर्गको उत्थानका क्षेत्रमा उल्लेख्य काम भएको ।
- सहकार्यको प्रयास ।
- खुला दिशामुक्त अभियान सञ्चालन तिब्र रुपमा भईरहेको ।
- आन्तरिक सुशासनका लागि प्रयास भईरहेको ।
- बिकास निर्माणका कार्यहरुको अनुगमन अभाब ।
- प्रत्यक्ष बिना झन्झट स्थानीय बिकास अधिकारीलाई जो सुकैले भेट्न सक्ने ।
- गुनासो सुन्ने अधिकारीका बारेमा जानकारी सर्बसाधारणलाई नभएको ।
- जिबिसका गतिबिधिहरु बारे प्रकाशनमा जोड दिनु पर्ने ।

नागरिक प्रतिबेदन पत्रबाट प्राप्त तथ्य :

- नागरिक बडापत्रका बारेमा धेरैलाई थाह नभएको ।
- नागरिकहरुका लागि हेल्प डेस्क नभएको ।
- भुक्तानी प्रकृया झण्झटिलो नभएको ।
- राजनितीक प्रभाब कायम ।
- समयमा काम गरिदिनु पर्ने ।
- प्राबिधिक जनशक्तिको अभाब ।
- सबै कर्मचारी समयमैं उपस्थित नहुने गरेको ।

- कर्मचारीको व्यवहार राम्रो ।
- शौचालय सफा नभएको ।
- कार्यालय प्रांगणमा सुर्तीजन्यबस्तुहरुको प्रयोग हुने गरेको ।

जिल्ला विकास समितिद्धारा संचालित केही आयोजनाहरु बारे गरिएको सामाजिक लेखाजोखा :

आयोजनाको नाम :

मुलपानी चिसापानी सिचाई आयोजना

आयोजनाको कुल लागत रकम : १२,५०,००० (१० प्रतिशत श्रमदान थप)

आयोजनाको कुल लम्वाई : ३६८ मिटर

लाभाम्बित घरधुरी : ५० बढी

आयोजनाको अवधि : २०७२ जेष्ठ देखि असार मसान्त

उपभोक्ता समिति गठन : ७ सदस्सिय

प्रगति : शत प्रतिशत

सामाजिक प्रभाव :

- आयोजना निकै प्रभावकारी भएको ।
- ३० बिगाह जति खेतमा सिँचाई सुविधा भएको जहाँ उक्त आयोजना पूर्व सिंचाईको समस्या रहेको थियो । आयोजना अर्न्तगत सिंचाई कुलो बने पश्चात १२ महिना नै सिचाई गर्न सकिने भएको छ । जसबाट कषि उत्पादनमा बृद्धि भएको लाभान्वित कृषकहरु बताउँछन् । ५० भन्दा बढी घर धुरीले प्रत्यक्ष लाभ लिएको उक्त आयोजनाको निरन्तर अनुगमनको काम भएको छ । उक्त योजनाको काम छिटोछरीतो र प्रभावकारी भएको, सहकार्य र समन्वय राम्रो भएको स्थानीयहरुको भनाई रहेको छ । आयोजनाले पुरै खेतका लागि सिचाई गर्न नसकिने भएकाले ३५० मिटर थप सिचाई कुलो निर्माण गरिदिनु पर्ने माग स्थानीय उपभोक्ताको छ ।

आयोजनाको नाम : जेठी नाला पुल निर्माण

आयोजनाको कुल लागत रकम : २ करोड ३२ लाख

आयोजनाको कुल लम्वाई : २५ मिटर बिचमा र ५ मिटर दाँया बाँया **आयोजनाको अवधि :** २०७१ कार्तिक देखि १५ महिना

प्रगति : ८० प्रतिशत काम सम्पन्न

सामाजिक प्रभाव :

आवागमनमा निकै समस्या रहेको स्थानमा पुल निर्माण हुँदा बाटोमा अहोर, दोहर गर्नेहरुलाई सहज भएको छ। च्यामा राधापुर सडक जोड्दै यस पुलले ९ ओटा गाविसलाई छोएको छ । यद्यपि पूल बन्दा न्यून सँख्यामा स्थानीय व्यक्तिहरुले काम पाएको गुनासो स्थानीयको छ । आयोजनाको काम छिटो सम्पन्न भईरहेको अनुभव स्थानीयले गरेका छन्। उनीहरुका अनुसार, पूलको काम २० प्रतिशत मात्रै बाँकी छ। आयोजनाबारे स्थानीयहरुलाई पूर्ण रुपमा जानकारी नभएको, स्थानीयहरुसँग ठेकेदार कम्पनीको सहकार्य, समन्वय खासै नभएको सामाजिक परीक्षणका क्रममा गरिएको समूहगत छलफलबाट बुझिएको थियो। ठेकेदार कम्पनी, आयोजनाको कुल रकम र ठेकेदार बारे स्थानीयहरु अनबिज्ञ रहेको छलफलका सहभागिहरुले बताएका थिए। पुल निर्माण गर्दा पुलको दाया बाँया पर्खाल नराखिएका कारण जोखिम आउन सक्ने आशँका पनि स्थानीयहरुको छ। पुल जाँदा घुमाउरो सडक भएकाले ठुला गाडिहरु सो पुलमा जान नसक्ने अवस्था रहेको देखिएको छ। पुलको बारेमा सार्वजनिक परीक्षण गरेको भएपनि थोरै सहभागीतामा गरिएकाले प्रकृया मात्रै पुरा गरेको आरोप स्थानीयको छ। पुलको अनुगमनका बारेमा उपभोक्ताहरुलाई थाहा नभएको, आयोजनाको बिवरण खुलाउने बोर्ड समेत आयोजना स्थलमा नराखिएका कारण पूल बनेर सुविधा पाउँदा समेत स्थानीयहरुको केही असन्तुष्टिहरु रहेका छन्।

५. बृहत छलफल कार्यक्रमको बिबरण :

क) मिति : २०७२ कार्तिक २२ गते   ख) जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको सभाकक्ष

ग) समय : दिउसो २.०० बजे देखि ४.०० बजे सम्म

जिल्ला विकास समिति बाँकेको आ.ब. २०७१/०७२ को सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । जिल्ला विकास समिति बाँकेको आयोजना र बास नेपालगन्जको सहजिकरणमा सम्पन्न सामाजिक परिक्षण सम्पन्न भएको हो ।

जिल्ला विकास समिति बाँकेले आ.ब. २०७१/०७२ मा सम्पन्न गरेका क्रियाकलापहरुबारे बिभिन्न बिधिका माध्यमबाट संकलन गरिएको सूचनाहरुका आधारमा सहजिकरण गर्ने संस्थाले तयार पारेको प्रारम्भिक प्रतिबेदन माथि सरोकारवालाहरुले बिभिन्न सुझाव एबम् सल्लाह दिएका थिए ।

स्थानीय विकास अधिकारी जिवलाल भुषालको अध्यक्षतामा सम्पन्न कार्यक्रममा सहभागी विभिन्न राजनितिक दल, सरोकारवाला निकायका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, जिल्ला विकास समितिका कर्मचारीहरु, गैससका प्रमुख तथा प्रतिनिधि र पत्रकारहरुले दिएका सुझावहरु कार्यान्वयन गरि अन्तिम प्रतिबेदन तयार

गर्ने निष्कर्ष निकालिएको छ ।

सामाजिक परिक्षण कार्यक्रममा सहजिकरण गर्ने संस्थाका तर्फबाट सामाजिक परिक्षक तथा बासका कार्यकारी निर्देशक नमस्कार शाहले प्रारम्भिक प्रतिबेदन पेश गरेका थिए । प्रतिबेदन माथि भएको छलफल पश्चात कार्यक्रमको अध्यक्षता गरेका स्थानीय विकास अधिकारी भुषालले सल्लाह सुझाव सहित कार्यक्रमको समापन गरेका थिए ।

बासका उप निर्देशक हेमराज भट्ट संचालन गरेको सामाजिक परिक्षण कार्यक्रममा स्वागत तथा उद्धेश्यमाथि प्रकास बासका कार्यबाहक अध्यक्ष मन भण्डारीले गरेका थिए । कार्यक्रममा ५० बढि सरोकारवालाहरुको सहभागीता रहेको थियो ।

६. स्थानीय निकाय र बिषयगत कार्यालय/गैर सरकारी सँस्थाहरुको बिबरण :

अनुसुची २ र ३ बमोजिमको बिबरण यसैसाथ संलग्न गरिएको छ ।

७. सामाजिक परीक्षणबाट देखिएका जिबिस, बाँकेका सवल पक्षहरु :

- बघौडा उज्यालो कार्यक्रम सञ्चालन ।
- बघौडा बिकास कार्यक्रमका लागि समन्वयकारी भूमिका ।
- बघौडा केन्द्रित बिकासमा ध्यान केन्द्रित ।
- चुरे क्षेत्रको ढुँगा तस्करी रोक लगाउन अहम भुमिका निर्वाह ।
- ढुँगा जफतको कार्य नयाँ शुरुवात ।
- खुद्रे काममा ध्यान केन्द्रित नगरि संरचनागत बिकासका लागि बिभिन्न योजनाहरु सञ्चालन गरेको ।
- गैसस सहायता कक्षको स्थापना र सो बारेको कार्यबिधि अन्तिम चरणमा पूगेको ।
- आकस्मिक कोषका लागि बिनियमावलि निर्माण गरि अगाडी बढाईएको ।
- अर्न्तक्रियात्मक समन्वयका माध्यमबाट बिकासका कार्यहरु भएको ।
- प्रत्येक कर्मचारीको सहभागितामा समूहगत कार्य भएको ।
- ३०० बढि योजनाहरुको जिल्ला स्तरिय समितिबाट अनुगमन भएको ।
- अनुगमनलाई व्यापकता दिईएको ।
- ४२१ योजनाहरु स्थानीय बिकास अधिकारीबाट अनुगमन भएको ।
- मन्त्रालयका सबै निर्देशिकाहरु पालना गर्ने प्रयास भएको ।
- उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायिलाई अभिमुखिकरण प्रदान गरिएको ।
- प्रत्येक योजनाका तस्विर र सार्वजनिक परीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भए पश्चात मात्रै भुक्तानी गर्ने गरिएको ।
- वडा नागरिक मञ्च मार्फत लक्षित बर्गका कार्यक्रमहरु सञ्चालन ।
- सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण लगाएतका औजारहरुको प्रयोग ।
- सूचनाको हक लगाएतका बिषयहरुमा कर्मचारीहरुलाई प्रशिक्षण ।

८. सामाजिक परीक्षणबाट देखिएका चुनौती तथा कमि, कमजोरीहरु :

- निर्वाचित राजनैतिक नेतृत्वविहीनताको अवस्था ।
- बिभिन्न खाले दवाव ।
- सेवाग्राही र सेवादायी बिचको सम्बन्ध सुमधुर हुन नसक्नु ।
- स्थानीय निकाय श्रोत परिचालन निर्देशिकाले परिलक्षित गरे जसरी स्थानीय स्तरमा जनसहभागिता, लागत सहभागिता, अपनत्व तथा स्वामित्व जुटाउन नसक्नु ।
- स्थानीय निकाय सञ्चालन सम्बन्धी विभिन्न निर्देशिकाहरुको संख्या अधिक भएको कारण निर्देशिकाहरुको स्मरण तथा पालनामा समस्या भएको ।
- सिमित स्रोत, असिमित जनताका माग ।
- गैससहरुको नियमित अनुगमनको अभाब ।
- बढ्दो आर्थिक सहायता माग ।
- निती, निर्देशिका बारे उपभोक्ता, उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुलाई जानकारीको कमि, अभिमुखिकरणको कमि ।
- बाँकेमा रहेका एकाध गाबिस बाहेकले सासु, सालेप नगर्ने गरेको ।
- गाबिस, आयोजना, योजनाहरुको अनुगमनमा कमि ।
- बिकास निर्माणका काममा अप्राप्तता ।

- **<u>सामाजिक परीक्षणबाट देखिएका चुनौती तथा कमि, कमजोरीहरुलाई यहाँ बिस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :</u>**

  कृषितर्फ :

  - कृषि हाटवजारका लागि जग्गाको अभाब ।
  - कृषिको व्यवसायिकतामा कमि ।
  - गैससहरु कार्यक्रममा दोहरोपना ।
  - कृषि तथा पशु सेवाका बारेमा शहरमा खासै कार्यक्रम नभएको ।
  - काञ्जि हाउसको प्रयोग उल्लेख्य मात्रामा नभएको ।
  - छाडा पशुको बिगबिगि ।

  शिक्षा तर्फ :

  - शैक्षिक बिकास अपेक्षाकृत रुपमा नहुनु ।

- सरकारी बिद्यालयहरुको पढाईमा लापरबाही ।
- निजी बिद्यालयहरुका बिचमा अस्वस्थ प्रतिष्पर्धा ।

खानेपानी तथा सरसफाई तर्फ :

- खानेपानी संस्थानले सबैलाई सेवा पुर्‍याउन नसकेको ।
- पाईप ठाउँ, ठाउँमा फुट्ने गरेको ।
- पानी पूर्ण रुपमा शुद्ध नभएको ।
- सरसफाईको अभियान सशक्त रुपमा नचलेको ।
- सरसफाई अपेक्षाकृत रुपमा सुधार हुन नसकेको ।

बालबालिका तर्फ :

- बालबालिकाका क्षेत्रमा प्रयाप्त काम भएता पनि समन्वयको अभाब ।
- लक्षित बर्ग उत्थानबाट रकम गाबिसहरुले कम छुट्याउने गरिएको ।
- बालश्रमिकको अवस्थामा सुधार नआएको ।

स्वास्थ्य तर्फ :

- जनसंख्या अनुरुप स्वास्थ्य सेवा प्रभाबकारी नभएको ।
- अस्पताल गरिब मैत्री हुन नसकेको ।
- मच्छरको बिगबिगि ।
- सूचना प्रबाहको अभाब ।

आर्थिक तर्फ :

- खर्च बढि आम्दानी कम ।
- आर्थिक बिकासका लागि उल्लेख्य काम नभएको ।

गैसस तर्फ :

- समन्वयको अभाब ।
- सहभागिता न्यून ।
- समुदायको सशक्तिकरण अझैं हुन नसकेको ।
- महिला सहभागिता न्यून ।

- कार्यालय बाँके जिल्लामा, काम अन्य जिल्लामा ।
- अन्तराष्ट्रिय गैससहरुको कार्यक्रम जिल्ला केन्द्रित नहुनु ।

९. सामाजिक जिम्मेवारी पूरा गर्न स्थानीय निकायले चाल्नु पर्ने कदमहरु वा सुझाबहरु :

- बिकासको आवश्यकताको बोध जनताले गर्नु पर्ने ।
- कार्यन्वयनयोग्य नीतिगत र प्रकृयागत व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- श्रोतको उपलब्धता बढाउनु पर्ने ।
- जिविस भित्र हरियाली बनाउनु पर्ने ।
- आन्तरीक सुशासनमा अझ जोड दिनु पर्ने ।
- सूचना प्रबाहलाई अझ व्यापकता दिनु पर्ने ।
- गैसस, बिभिन्न योजना, आयोजनाहरुको अनुगमन नियमित गर्नु पर्ने ।
- अनुगमन संयन्त्रको बिकास गर्नु पर्ने ।
- गुनासो सुनुवाई डेस्क बनाउनु पर्ने ।
- नियमित नीति, निर्देशिका बारे अभिमुखिकरण सञ्चालन गर्नु पर्ने ।

सामाजिक जिम्मेवारी पूरा गर्न स्थानीय निकायले चाल्नु पर्ने कदमहरु वा सुझाबहरुलाई यहाँ बिस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएकोछ :

कृषितर्फ :

- कृषि हाटवजारको व्यवस्था गरिनु पर्ने ।
- कृषिको व्यवसायिकतामा अभिबृद्धि गर्नु पर्ने ।
- गैससहरुको कार्यक्रममा बृद्धि गरिनु पर्ने ।
- कृषि तथा पशु सेवाका बारेमा शहरमा कार्यक्रम लागू गर्नु पर्ने ।
- कान्जि हाउसको प्रयोग उल्लेख्य मात्रामा हुनु पर्ने ।
- छाडा चौपाय नियन्त्रण गर्नु पर्ने ।

शिक्षा तर्फ :

- शैक्षिक बिकासमा जोड दिनु पर्ने ।
- सरकारी बिद्यालयहरुको पढाईमा हुने लापरबाही रोक्नु पर्ने ।
- निजी बिद्यालयहरुका बिचमा हुने अस्वस्थ प्रतिष्पर्धा रोक्नु समन्य गर्नु पर्ने ।

खानेपानी तथा सरसफाई तर्फ :

- खानेपानी संस्थानबाट सबैलाई सेवा पुर्‍याउनु पर्ने ।
- पाईप ठाउँ, ठाउँमा फुट्ने गरेकाले सो समस्याको समाधान गर्नु पर्ने ।
- पानी पूर्ण रुपमा शुद्ध उत्पादन गरि बितरण गर्नु पर्ने ।
- सरसफाईको अभियान सशक्त रुपमा सञ्चालन गर्नु पर्ने ।
- सरसफाई अपेक्षाकृत रुपमा सुधार गर्नु पर्ने ।

बालबालिका तर्फ :

- बालबालिकाका क्षेत्रमा प्रयाप्त काम भएता पनि समन्वय नभएकाले समन्वय बढाउनु पर्ने ।
- लक्षित बर्ग उत्थानबाट रकम उल्लेख्य मात्रामा नियमानुसार रकम छुट्याउनु पर्ने ।

स्वास्थ्य तर्फ :

- जनसंख्या अनुरुप स्वास्थ्य सेवा प्रभाबकारी बनाउनु पर्ने ।
- अस्पतालको सेवा गरिब मैत्री बनाउनु पर्ने ।
- मच्छरको बिगबिगि नियन्त्रण गर्नु पर्ने ।
- सूचना प्रबाह व्यापक रुपमा गर्नु पर्ने ।

आर्थिक तर्फ :

- खर्च कम गरि आम्दानी बढाउनु पर्ने ।

गैसस तर्फ :

- समन्वयको अभाब हटाउनु पर्ने ।
- सहभागिता बढाउनु पर्ने ।
- समुदायको सशक्तिकरण बढाउनु पर्ने ।
- महिला सहभागिता बढाउनु पर्ने ।
- कार्यालय जिल्लामा, काम सबै अन्य जिल्ला तिर हुने पक्षलाई रोक्नु पर्ने ।
- अन्तराष्ट्रिय गैससहरुको कार्यक्रम बाँके जिल्लामा केन्द्रित गर्नु पर्ने ।

प्रतिबेदक

१. सामाजिक परीक्षकको नाम : राजेश मिश्र

२. सामाजिक परीक्षकको नाम : भिम खरेल

संस्थाको नाम : बागेश्वरी असल शासन क्लब (बास)

अनुसचि २

(बुँदा १०.३ सँग सम्वन्धित)

जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको

सामाजिक परीक्षकको प्रतिबेदन

(बृहत छलफलमा प्रस्तुत गरिएको प्रतिनिधि)

आ.ब. २०७१/२०७२

प्रतिबेदन–पत्र

१. स्थानीय निकायको परिचय :

जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको परिचय :

जिल्ला बिकास समिति, बाँकेको कार्यालय

मिति : २०७२ कार्तिक २२ गते

१. स्थानीय निकायको परिचय :

भौगोलिक स्थिति

जिल्ला कूल क्षेत्रफल : २२५८ वर्ग कि.मी.

सिमाना : पूर्व दाङ्ग, पश्चिच वर्दिया, उत्तर सल्यान दाङ्ग, दक्षिण भारत

देशको कुल क्षेत्रफलमा जिल्लाको प्रतिशत : १.५३%

आक्षांस : २७°५१‘ देखि २८°२०‘ उत्तरी

देसान्तर : ८१°२९‘ देखि ८२°८‘ पूर्व

उचाई : ७०८. ७५ मीटर

राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन

विकास क्षेत्र	- मध्य पश्चिम
अञ्चल	- भेरी
संसदीय निर्वाचन क्षेत्र	- ४
ईलाका	- १३
गाविस संख्या	- ३३
उपमहानगरपालिका	– १
नगरपालिका	– १

बाँके जिल्लाको नक्शा

शिक्षाको अवस्था :

- कूल साक्षरता प्रतिशत : ६५ प्रतिशत
- महिला साक्षरता : ५९ प्रतिशत
- पुरुष साक्षरता : ७१ प्रतिशत
- प्राथमिक विद्यालय संख्या : २९३
- माध्यामिक विद्यालय संख्या : ८५
- निमाबि : ९५

- उमावि संख्या : ४५
- क्याम्पस संख्या : १३
- बाल बिकास केन्द्र : ५६२
- जम्मा बिद्यालय : ५२४

जनसंख्या विवरण (प्रारम्भिक नतिजा २०६८)

कुल जनसंख्या - ४९१३१३

महिला जनसंख्या - २४७०५८

पुरुष जनसंख्या - २४४२५५

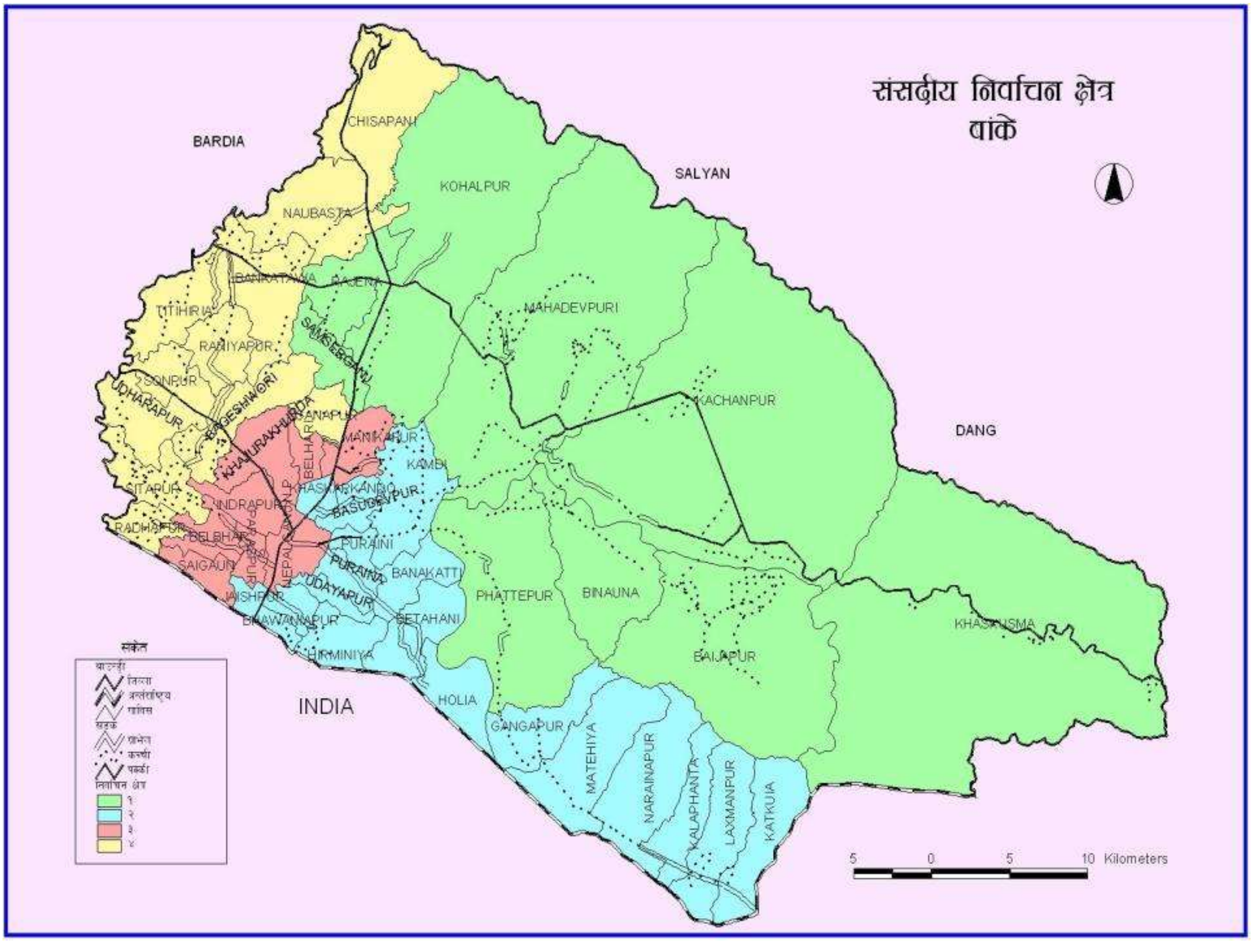

संसदिय बिकास क्षेत्रको नक्शा ।

<u>**प्रमुख पर्यटकिय सम्पदाहरु :**</u>

- वागेश्वरी मन्दिर, जुँगे महादेव, भुवर भवानी मन्दिर, कम्मरसावावा मन्दिर,
- रानी तलाउ, वाटर पार्क, महेन्द्र पार्क, बघौडा ताल, पुरैना पुरैनी ताल, जोगागाउँ, बेलहरी तलाउ, बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज, हात्तिसार, सिक्टा सिचाई आयोजना

<u>**जिल्ला विकास समितिको प्रमुख श्रोतहरु :**</u>

- केन्द्रबाट प्राप्त अनुदान, ढुङ्गा, गिटी, वालुवा र मोरङ्ग ठेक्का,
- सामान निकासी कर
- सडक दस्तुर, सिफारिस दस्तुर, हल महसुल
- हाड सिङ्ग, माछा, काठ दाउरा, घाट उत्राही ठेक्का

जिल्ला विकास समितिसंग सम्बन्धित केही जानकारीहरु :

शाखाहरु : योजना शाखा, प्रशासन शाखा, लेखा तथा राजस्व शाखा, सूचना शाखा, सामाजिक विकास शाखा, आन्तरिक लेखापरिक्षण शाखा, जिन्सी शाखा, प्रयोगशाला, स्थानीय विकास कोष, उर्जा तथा वातावरण इकाई

२. जिबिस, बाँकेका उद्धेश्यहरु :–

- लक्षित बर्गको उत्थान गर्ने ।
- पिछडीएका गाबिसहरुको आर्थिक र सामाजिक बिकासमा ध्यान दिने ।
- उपलब्ध स्रोत बिपन्न बर्ग सम्म उपलब्ध गराउने ।
- सहकार्य अभिबृद्धि गर्ने ।
- भौतीक पूर्वाधारको विकास, विस्तार र सुधार गर्ने ।
- स्थानीय सरकारी तथा गैससहरुको कार्य क्षमतामा अभिबृद्धि गरि सँस्थागत विकास गर्ने ।
- प्रभावकारी सुचना प्रवाह गर्ने ।
- स्वच्छ वातावरण कायम गर्ने ।
- सडक विस्तार तथा सरसफाईका लागि अभियान चलाउने ।
- खुला दिशामुक्त अभियान सञ्चालन गर्ने ।
- जिल्लामा सुशासन कायम गर्ने ।
- नागरिकहरुका गुनासो सुनुवाई गर्ने ।
- बाल मैत्री स्थानीय शासनलाई कार्यन्वयन गर्ने ।
- सार्वजनिक निजी साझेदारी नीतिलाई लागू गर्न समन्वयकारी भूमिका निर्बाह गर्ने ।
- स्थानीय निकाय, बिषयगत कार्यालय, गैससहरुको नियमित अनुगमन गर्ने ।
- बिकास निर्माण तथा सामाजिक परिचालनका कार्यमा एकद्धार प्रणाली लागु गर्ने ।
- *BANKE Model* लाई मुल आधारको रुपमा अंगिकार गर्ने ।
- जिल्लाको समग्र बिकास गर्ने ।

३. यस बर्षका मूख्य उपलब्धिहरु :–

- भौतिक प्रगति ९५ प्रतिशत र बित्तिय प्रगति ९१ प्रतिशत ।
- भवानियाँपुर, बेलहरी, उढरापुर, रनियाँपुर, बनकट्टि र बेतहनी गरि ६ गाविसहरुमा नयाँ प्रसुती भवन निर्माण ।
- ई सबमिसन प्रकृया मार्फत सार्वजनिक खरिद (टेण्डर) गर्ने कार्य कार्यन्वयन ।
- २०७१ साउन २८ र २९ गते परेको अविरल बर्षाका कारण भएको क्षति बिबरण संकलन तथा राहत बितरण कार्य जिविसको महत्वपूर्ण भुमिका ।
- जिविसको ५ बर्षे आवधिक जिल्ला बिकास योजना निर्माण हुनुका साथै १४ गाविसहरुको आवधिक गाविस योजना निर्माण ।
- २०७२ सम्म बाँकेलाई खुला दिशामुक्त जिल्ला बनाउने अभियान अर्न्तगत १० वटा गाविस र १ नगरपालीका खुला दिशामुक्त भईसकेका छन् भने अन्य गाविसमा पहल भईरहेको ।
- च्यामा, सम्भ्कना, खजुरा, राधापुर सडक कालपोपत्रे, रत्नराजमार्ग, महेन्द्रनगर, हिरमिनियाँ सडकको बाँकी खण्ड कालोपत्रे, नेपालगञ्ज, बेलभार, राधापुर सडक खण्ड कालोपत्रे, बनकटवाको पेडारी नालामा पक्कि पुल निर्माणको कार्य शुरुवात ।
- कचनापुरको बाढी प्रभावित क्षेत्रमा बाढीबाट हुने धनजनको क्षति न्यून पार्न सूचना प्रणाली लागु ।
- जेठीनाला सडक पूल निर्माण ।
- गाविसहरुको बित्तिय कारोवार तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन ८ वटा गाविसहरुमा ब्अअयगलतष्लन उबअपबनभ सफ्टवेयर र १२ गाविसमा VERS सफ्टवेयर जडान भई कार्य प्रारम्भ ।

- च्यामा, सम्भ्कना, खजुरा, राधापुर सडक कालपोपत्रे, रत्नराजमार्ग, महेन्द्रनगर, हिरमिनियाँ सडकको बाँकी खण्ड कालोपत्रे, नेपालगञ्ज, बेलभार, राधापुर सडक खण्ड कालोपत्रे, बनकटवाको पेडारी नालामा पक्कि पुल निर्माणको कार्य शुरुवात ।
- कचनापुरको बाढी प्रभावित क्षेत्रमा बाढीबाट हुने धनजनको क्षति न्यून पार्न सूचना प्रणाली लागु ।
- जेठीनाला सडक पूल निर्माण ।

- गाविसहरुको बित्तिय कारोवार तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन ८ वटा गाविसहरुमा Accounting package सफ्टवेयर र १२ गाविसमा ख्भ्च्क सफ्टवेयर जडान भई कार्य प्रारम्भ ।
- शुन्य बेरुजु अभियान सञ्चालन गरि ५२ प्रतिशत बेरुजु फर्च्यौट ।

- जिल्ला स्तरिय बालमैत्री, वातावरण मैत्री र लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेसिकरण समिति स्थानीय शासन जिल्ला समिति गठन ।
- समन्वय, सहकार्यमा अभिबृद्धि ।
- ८० जना महिलाहरुलाई नासु र खरीदार स्तरलाई लोकसेवा कक्षा ।
- निशुल्क अडियो नोटिस नम्बर १६१८०८१५२२६०१ को व्यवस्था ।
- वडा नागरिक मञ्च र नागरिक सचेतना केन्द्र मार्फत लक्षित कार्यक्रमहरु सञ्चालन ।
- गाविसहरुको सेवा प्रवाह, बित्तिय व्यवस्थापन, आयोजना व्यवस्थापन, अभिलेख व्यवस्थापन, सासु भत्ता बितरण आदि बिषयको नियमित अनुगमन ।
- बेव बेस्ड रिर्पोटिंग ।
- जिल्ला यातायात गुरु योजना अद्यावधिक कार्यको शुरुवात ।
- सहभागितात्मक तथा बिकेन्द्रिकृत जिल्ला बिकास योजना अवलम्वन ।
- जिल्लाको गरिवी नक्शाँकन तथा श्रोत नक्शाँकनले निर्दिष्ट गरेका अति गरिव वर्गलाई लक्षित गरि रोजगारी सृजना हुन सक्ने श्रममूलक कार्यक्रमलाई प्राथमिकता ।
- बिकास निर्माणका कार्यहरुको अनुगमन पश्चात मात्रै भुक्तानी ।
- एमसिपिएममा ६९ अंक ल्याएर थप १५ प्रतिशत प्राप्त गर्न सफल भएको ।
- GRB बिष्लेषण सम्बन्धि सफ्टबेयर जडान तथा कर्मचारीलाई तालीम प्रदान गरी कार्यान्वयनमा रहेको ।
- शुन्य पेश्कि अभियान सञ्चालन ।
- व्यक्तिगत घट्ना सम्बन्धिको सफ्टबेयर लागु ।

४. सामाजिक जिम्मेवारी र कार्य सम्पादनको लेखाजोखा

सुशासन तथा पारदर्शीता :

- प्राबधान बमोजिम बासको सहजिकरणमा जिबिस, बाँकेले यस आ.ब.मा ३ पटक (हरेक चौमासिकमा एक पटक) परसपुर, उढरापुर र महादेवपुरीमा **सार्वजनिक सुनुवाई** सम्पन्न गरेको ।
- **सार्वजनिक परिक्षण** प्राबधान बमोजिम बिभिन्न परियोजनाको सम्पन्न गरिएको, उपभोक्ता समितिद्धारा गरिएको सार्वजनिक परीक्षण बिधि सम्मत नभई कागजि रुपमा मात्र भएको ।
- **सामाजिक परीक्षण** पहिलो चौमासिकमा सम्पन्न भएको ।

सूचना प्रबाह :

- जिबिसको सूचना केन्द्रको स्थापना भई प्रभाबकारी कार्य भईरहेको ।
- आर्थिक तथा प्रगति बारेको सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्ने गरेको ।
- जिबिसको वेवसाईड सञ्चालन भईरहेको ।

- सुचना अधिकारीको व्यवस्था गरिएको ।
- केही गाबिस बाहेक अन्य गाबिसको बेवसाईड सञ्चालनमैं नआएको ।

लक्षित बर्ग उत्थान कार्यक्रम तथा अन्य कार्यक्रम :

- नमुना परिक्षणको रुपमा होलीया, चिसापानी र बेलभार गाविसका ८० बर्ष नाघेका सबै १३२ जेष्ठ नागरिकहरुलाई सम्मान तथा सहयोग सामाग्री वितरण ।
- नागरिक सचेतना केन्द्रका भवनहरु निर्माण
- आयआर्जनका कार्यक्रमहरु
- जनचेतना जगाउने कार्यक्रमहरु

स्थलगत अवलोकनबाट प्राप्त तथ्यहरु :

- नागरिक बडापत्र उचित स्थानमा भएको ।
- गुनासो पेटिकाको प्रयोग नभएको ।
- कार्यालय व्यवस्थापन ।
- कार्यालय प्राँगणको समुचित उपयोग नभएको ।
- आयोजना, परियोजना सूचना बोर्ड परियोजना स्थलमा प्रभावकारी रुपमा राख्ने नगरिएको ।
- सरकारी पोषाखमा सबै कर्मचारीहरु उपस्थित नहुने गरेको ।
- कार्यालयले नागरिक सहायता कक्षलाई प्रभावकारी रुपमा लागु गर्नु पर्ने ।

अभिलेखिकरण, समन्वय :

- जिबिसको अभिलेखिकरण चुस्त, दुरुस्त गर्ने प्रयास भएको ।
- कर्मचारी बिच, समन्वय, सहकार्य भएको ।
- दक्ष जनशक्तिको खाँचो ।
- वेवसाईट अपडेट भईरहेको ।
- बिभिन्न गैससहरुसँग समन्वयमा काम भईरहेको ।
- अन्तराष्ट्रिय गैससहरुसँग समन्वय बढाउने प्रयास भएको ।

अन्तवार्ता र समूहगत छलफलबाट प्राप्त तथ्यहरु :

- सँघ, संस्था बिचको समन्वय प्रभाबकारी भएको ।
- लक्षित बर्गको उत्थानका क्षेत्रमा उल्लेख्य काम भएको ।
- सहकार्यको प्रयास ।
- खुला दिशामुक्त अभियान सञ्चालन तिब्र रुपमा भईरहेको ।
- आन्तरिक सुशासनका लागि प्रयास भईरहेको ।
- बिकास निर्माणका कार्यहरुको अनुगमन अभाब ।

- प्रत्यक्ष बिना झन्झट स्थानीय बिकास अधिकारीलाई जो सुकैले भेट्न सक्ने ।
- गुनासो सुन्ने अधिकारीका बारेमा जानकारी सर्बसाधारणलाई नभएको ।
- जिबिसका गतिबिधिहरु बारे प्रकाशनमा जोड दिनु पर्ने ।

<u>नागरिक प्रतिबेदन पत्रबाट प्राप्त तथ्य :</u>

- नागरिक बडापत्रका बारेमा धेरैलाई थाह नभएको ।
- नागरिकहरुका लागि हेल्प डेस्क नभएको ।
- भुक्तानी प्रकृया झण्झटिलो नभएको ।
- राजनितीक प्रभाब कायम ।
- समयमा काम गरिदिनु पर्ने ।
- प्राबिधिक जनशक्तिको अभाब ।
- सबै कर्मचारी समयमैं उपस्थित नहुने गरेको ।
- कर्मचारीको व्यवहार राम्रो ।
- शौचालय सफा नभएको ।
- कार्यालय प्रांगणमा सुर्तीजन्यबस्तुहरुको प्रयोग हुने गरेको ।

<u>जिल्ला विकास समितिद्धारा संचालित केही आयोजनाहरु बारे गरिएको सामाजिक लेखाजोखा :</u>

आयोजनाको नाम :

मुलपानी चिसापानी सिचाई आयोजना

आयोजनाको कुल लागत रकम : १२,५०,००० (१० प्रतिशत श्रमदान थप)

आयोजनाको कुल लम्वाई : ३६८ मिटर

लाभाम्बित घरधुरी : ५० बढी

आयोजनाको अवधि : २०७२ जेष्ठ देखि असार मसान्त

उपभोक्ता समिति गठन : ७ सदस्सिय

प्रगति : शत प्रतिशत

सामाजिक प्रभाव :

- आयोजना निकै प्रभावकारी भएको ।
- ३० बिगाह जति खेतमा सिँचाई सुविधा भएको जहाँ उक्त आयोजना पूर्व सिंचाईको समस्या रहेको थियो । आयोजना अर्न्तगत सिंचाई कुलो बने पश्चात १२ महिना नै सिचाई गर्न सकिने भएको छ । जसबाट कषि उत्पादनमा बृद्धि भएको

लाभान्वित कृषकहरु बताउँछन् । ५० भन्दा बढी घर धुरीले प्रत्यक्ष लाभ लिएको उक्त आयोजनाको निरन्तर अनुगमनको काम भएको छ । उक्त योजनाको काम छिटोछरीतो र प्रभावकारी भएको, सहकार्य र समन्वय राम्रो भएको स्थानीयहरुको भनाई रहेको छ। आयोजनाले पुरै खेतका लागि सिचाई गर्न नसकिने भएकाले ३५० मिटर थप सिचाई कुलो निर्माण गरिदिनु पर्ने माग स्थानीय उपभोक्ताको छ।

आयोजनाको नाम : जेठी नाला पुल निर्माण

आयोजनाको कुल लागत रकम : २ करोड ३२ लाख

आयोजनाको कुल लम्वाई : २५ मिटर बिचमा र ५ मिटर दाँया बाँया **आयोजनाको अवधि :** २०७१ कार्तिक देखि १५ महिना

प्रगति : ८० प्रतिशत काम सम्पन्न

सामाजिक प्रभाव :

आवागमनमा निकै समस्या रहेको स्थानमा पुल निर्माण हुँदा बाटोमा अहोर, दोहर गर्नेहरुलाई सहज भएको छ। च्यामा राधापुर सडक जोड्दै यस पुलले ९ ओटा गाविसलाई छोएको छ । यद्यपि पूल बन्दा न्यून सँख्यामा स्थानीय व्यक्तिहरुले काम पाएको गुनासो स्थानीयको छ । आयोजनाको काम छिटो सम्पन्न भईरहेको अनुभव स्थानीयले गरेका छन्। उनीहरुका अनुसार, पूलको काम २० प्रतिशत मात्रै बाँकी छ। आयोजनाबारे स्थानीयहरुलाई पूर्ण रुपमा जानकारी नभएको, स्थानीयहरुसँग ठेकेदार कम्पनीको सहकार्य, समन्वय खासै नभएको सामाजिक परीक्षणका क्रममा गरिएको समूहगत छलफलबाट बुझिएको थियो । ठेकेदार कम्पनी, आयोजनाको कुल रकम र ठेकेदार बारे स्थानीयहरु अनबिज्ञ रहेको छलफलका सहभागिहरुले बताएका थिए । पुल निर्माण

गर्दा पुलको दाया बाँया पर्खाल नराखिएका कारण जोखिम आउन सक्ने आशँका पनि स्थानीयहरुको छ । पुल जाँदा घुमाउरो सडक भएकाले ठुला गाडिहरु सो पुलमा जान नसक्ने अवस्था रहेको देखिएको छ । पुलको बारेमा सार्वजनिक परीक्षण गरेको भएपनि थोरै सहभागीतामा गरिएकाले प्रकृया मात्रै पुरा गरेको आरोप स्थानीयको छ । पुलको अनुगमनका बारेमा उपभोक्ताहरुलाई थाहा नभएको, आयोजनाको बिवरण खुलाउने बोर्ड समेत आयोजना स्थलमा नराखिएका कारण पूल बनेर सुविधा पाउँदा समेत स्थानीयहरुको केही असन्तुष्टिहरु रहेका छन् ।

जिबिस, बाँकेका प्रमुख समस्याहरु :

- निर्वाचित राजनैतिक नेतृत्वविहीनताको अवस्था ।
- बिभिन्न खाले दवाव ।
- सेवाग्राही र सेवादायी बिचको सम्बन्ध सुमधुर हुन नसक्नु ।
- स्थानीय निकाय श्रोत परिचालन निर्देशिकाले परिलक्षित गरे जसरी स्थानीय स्तरमा जनसहभागिता, लागत सहभागिता, अपनत्व तथा स्वामित्व जुटाउन नसक्नु ।
- स्थानीय निकाय सञ्चालन सम्बन्धी विभिन्न निर्देशिकाहरुको संख्या अधिक भएको कारण निर्देशिकाहरुको स्मरण तथा पालनामा समस्या भएको ।
- सिमित स्रोत, असिमित जनताका माग ।
- गैससहरुको नियमित अनुगमनको अभाब ।
- आ.ब.को अन्तमा रकम निकाशा हुने कारणले योजनाहरु अधुरो रहने ।
- बढ्दो आर्थिक सहायता माग
- निती, निर्देशिका बारे उपभोक्ता, उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरु लाई जानकारीको कमि, अभिमुखिकरणको कमि ।
- बाँकेमा रहेका धेरै गाबिस बाहेकले सासु, सालेप नगर्ने गरेको ।
- गाबिसका आयोजना, योजनाहरुको अनुगमनमा कमि ।
- बिकास निर्माणका काममा अप्राप्तता ।
- जिविस मार्फत संचालीत आयोजनाहरु गर्दा स्थानीयहरु सँग समन्वयको कमी देखिएको ।

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	गत बर्षको अवस्था	प्रयास	उपलब्धी
स्वास्थ्य			
स्वास्थ्य चौकी एक घण्टा भित्र पैदल वा यातायात पहुँच भएको	एकिकृत तथ्याँक नभएको	प्रयास भईरहेको ।	

घरधुरी सँख्या			
५ बर्ष मुनिका बालवालीकाको प्रतिशत	९.७ प्रतिशत	नियमित	९.७ प्रतिशत
खोपमा पहुँच भएको जनसख्या (एक बर्ष मुनीका बालवालीकाको आधारमा)		नियमित	
४ पटक गर्भवती जाँच गरिएको महिलाको सख्या		नियमित	२ प्रतिशत
दक्ष प्रसुतीकर्मीबाट प्रसुती गरिएका महिलाको सख्या	दक्ष प्रसुतीकर्मीबाट सेवा दिने प्रयास भईरहेको ।		
झाडापखालाबाट मृत्यु हुने वालवालीकाको सख्या	एकिन तथ्याँक नभएको ।		
सब हेल्थपोष्ट वा हेल्थपोष्टबाट सेवा लिने घरधुरी परिवार सख्या	३२ वटा गाबिसमैं सेवा रहेको ।	प्रयास भईरहेकोछ	

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	**गत बर्षको अवस्था**	**प्रयास**	**उपलब्धी**
शिक्षा			
आधा घण्टा भित्र प्राथमिक बिद्यालय नपुग्ने वालवालीकाको सख्या	राप्ती पारीका केही गाबिसमा सो सेवा पूग्न नसकेको ।	प्रयास भईरहको छ ।	
पूर्व प्राथमिक बिद्यालयमा खुद भर्ना दर		भर्ना अभियानबाट भईरहेको ।	
प्राथमिक विद्यालयमा पहुँच नभएका सो उमेर समुहका वालवालीका सख्या प्रतिशत	३.५ प्रशितत		३.५ प्रशितत
कक्षा १ मा खुद भर्ना दर छात्र/छात्रा	भर्ना अभियानबाट प्रयास भईरहेको ।		
प्रति कक्षा कोठा बिद्यार्थी सख्या	३० जना		
बाह्य सहयोगमा निर्मित	फरक, फरक		

विद्यालय कोठा सख्या	बिद्यालयको फरक, फरक अवस्था छ ।		
दलित वालवालीकाको बिद्यालयमा पहुँच	दलित वालवालीकाको बिद्यालयमा पहुँच बृद्धि हुँदैछ ।		

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	गत बर्षको अवस्था	प्रयास	उपलब्धी
खानेपानी तथा सरसफाई			
स्वच्छ खानेपानी पुगेको परिवार सख्या	१०५९२	निरन्तर प्रयास भईरहेको	९१.१० प्रतिशत
शौचालय भएको सँख्या वा प्रतिशत	५५४३३	६०.२७ प्रतिशत	४३.५ प्रतिशत
खानेपानी सुविधा भएको प्राथमिक बिद्यालय	सबैमा छ ।		
शौचालय भएको परिवार सख्या वा प्रतिशत	खुला दिसामुक्त अभियान सञ्चालन भईरहेको ।		
खानेपानी सुविधा भएको प्राथमिक बिद्यालय	सबैमा छैन ।		
शौचालय भएको परिवार सख्या	५५४३३		
प्रति कक्षा कोठा बिद्यार्थी सख्या	३० जना		
सुधारीएको चुलो भएको परिवार सख्या	सुधारीएको चुलो प्रभाबकारी हुँदै गईरहेको ।		
बालबालीका, महिला तथा समाबेशी क्षेत्र			
बाल विवाहको सख्या	एकिन नभएको ।	जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन भईरहको ।	
सामाजिक बिकृति विसंगति	सामाजिक बिकृति विसंगति बिरुद्ध अभियानहरु संचालन भईरहेको		

सामाजिक सुरक्षा (जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्ग, पिछडीएको क्षेत्र तथा लोपुन्मुख आदी)	सामाजिक सुरक्षा भत्ता बिभिन्न गाविसहरु मार्फत बितरण गरिदैं आएकोछ तर सेवा प्रभाबकारी हुन सकिरहेको छैन ।		
जनचेतना तथा गरिबि निवारण			
वाल श्रमको अवस्था	वाल श्रमको अवस्था दिनप्रतिदिन बढिरहेको छ ।		
बाल क्लबको अवस्था	बाल क्लबको संख्या उल्लेख्य छ ।		
महिला हिंसा	महिला हिंसा दिनप्रतिदिन बढिरहेको छ ।		
रोजगारिको अवस्था	रोजगारिको अवस्थापनि सुधारोन्मुख छैन ।		
स्वरोजगारका प्रयासहरु	प्रयास भएको ।		
गरिवी निवारण का प्रयासहरु			
सामाजिक परिचालन		सामाजिक परिचालनको अवस्था सन्तोषजनक छ ।	
वातावरण सुधारका प्रयासहरु	प्रयास भएको ।		
एच.आई.भि. र एड्स		बिभिन्न संस्थाहरु क्रियाशिल ।	
विकासमा समान सहभागीता सेवाहरुमा पहुँच			
स्थानीय बजार पुग्न लाग्ने समय			
कृषि सेवा केन्द्र जान लाग्ने समय	एउटै अवस्था छैन ।		
भगौलीक क्षेत्र, महिला, पिछडीएका तथा सिमान्तकृत वर्गको सख्या, निजहरुले पाएको सेवा तथा दिईएको बिशेष अवसरहरु	भागोलीक क्षेत्र, महिला, पिछडीएका तथा सिमान्तकृत वर्गको सख्या, निजहरुले बिभिन्न सेवाहरु पाईरहेको । प्रयास भईरहेको ।		

६. गत बर्ष भोगेका समस्याहरु :

- आन्तरीक श्रोतको व्यवस्थापन नहुदा आर्थिक समस्या ।
- निर्वाचित प्रतिनिधि नहुँदा निर्णय प्रकृयामा जटिलता ।
- जनअपेक्षा धेरै भएका कारण अपेक्षा पूरा गर्न नसक्नु ।

७. सुधारको लागि चाल्नु पर्ने कदमहरु तथा सुझावहरु :

- बिकासको आवश्यकताको बोध जनताले गर्नु पर्ने ।
- कार्यन्वयनयोग्य नीतिगत र प्रकृयागत व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- श्रोतको उपलब्धता बढाउनु पर्ने ।
- जिविस भित्र हरियाली बनाउनु पर्ने ।
- आन्तरीक सुशासनमा अझ जोड दिनु पर्ने ।
- सूचना प्रबाहलाई अझ व्यापकता दिनु पर्ने ।
- गैसस, बिभिन्न योजना, आयोजनाहरुको अनुगमन नियमित गर्नु पर्ने ।
- अनुगमन संयन्त्रको बिकास गर्नु पर्ने ।
- गुनासो सुनुवाई डेस्क बनाउनु पर्ने ।
- नियमित नीति, निर्देशिका बारे अभिमुखिकरण सञ्चालन गर्नु पर्ने ।

प्रतिबेदक

१. सामाजिक परीक्षकको नाम : भिम खरेल

२. सामाजिक परीक्षकको नाम : राजेश मिश्र

संस्थाको नाम : बागेश्वरी असल शासन क्लब (बास)